

Agapitos Fiction: Historiky z byzantského podsvětí

MARKÉTA KULHÁNKOVÁ

Panagiotis Agapitos, *Μεδούσα από σμάλτο*, Athina: Ekdoseis Agra 2009

Začátkem loňských prázdnin se na pultech řeckých knihkupectví objevila třetí z byzantských detektivek – nebo „příběhů s tajemstvím“, jak je nazývá sám autor – Panagiotise Agapitose. Napínavý příběh *Smaltové Medúzy* (*Μεδούσα από σμάλτο*) se odehrává na ostrově Skyros: ideální prázdninové čtení.

Agapitos, byzantolog, který působí na Kyperské univerzitě a v odborných kruzích si získal jméno především svými pracemi o byzantském románu, debutoval jako autor beletrie v roce 2003 knihou *Ebenová loutna* (*Το εβένινο λαούτο*). Po třech letech následoval román *Měděné oko* (*Ο χαλκινός οφθαλμός*) a po dalších třech letech (zatím) trilogii doplnila zmíněná *Smaltová Medúza*. Romány, odehrávající se v polovině 9. století, spojuje osoba „detektiva“, *protospatharia* (vysoký hodnostář císařského dvora) Leona, poradce císaře Theofila a diplomata zkušeného především v právních otázkách. Každý z tajemných příběhů se odehrává na jiném místě: první v maloasijské Kaisareii, druhý v Soluni a třetí na – tehdy i dnes – světem poněkud zapomenutém egejském ostrově.

Období, do něž své příběhy zasadil, si Agapitos nevybral náhodně: Císař Theofilos se proslavil svojí láskou k právu a spravedlnosti, pro niž – ač poslední z ikonoklastických panovníků – byl s úctou připomínán ještě ve 12. století. 9. století je obdobím významných vnitřních proměn v byzantské říši, od řešení základních ideologicko-teologických otázek (ikonoklasmus) po produkci knih (přechod z majuskule k minuskuli). Toto období je také poměrně dobře zmapováno dobovými historiografickými díly, o která se autor mohl opřít. Též informací o soudnictví a trestním právu – oblastech tak důležitých pro detektivní román – se pro toto období zchoval dostatek, od *Eklogy* Leona Filozofa (vydané v roce 741) po encyklopedická díla z období vlády Konstantina Porfyrogenneta (913–959). Historických pramenů – a nejen psaných – však Agapitos nevyužívá jen jako opory a pozadí pro svůj příběh, ale často v jeho příbězích hrají i aktivní roli. Tak například líčení poprav v 1. kapitole první knihy vychází z iluminace rukopisu žaltáře z 9. století. Diskuse, které postavy vedou například o hudbě či o astronomii, se rovněž opírají o dobové texty. Umělecká díla, která dala jméno druhé a třetí knize, jsou skutečné dochované byzantské šperky. A v neposlední řadě se v příbězích setkáme se skutečnými historickými postavami: v Leonově sotva dospělém nepraktickém pomocníkovi v první knize uvádí Agapitos do děje pozdějšího patriarchu Fotia, a když se ve druhé knize „detektiv“ setkává v soluňském klášteře se svou láskou z mládí, nejde o nikoho jiného než o slavnou básnířku Kassii.

V inspiraci byzantskou literaturou jde však Agapitos ještě dál: pokouší se totiž svým způsobem oživit byzantskou zálibu v mimézi: rafinované napodobování klasických vzorů a intertextový dialog s nimi byly totiž základem byzantské literární tvorby, pojem originality, které si na literárních dílech tolik váží moderní doba, prakticky neexistoval. A aby toto vnímání čtenáři zprostředkoval, ani jeho vyprávění nejsou původní: stavbu a vývoj příběhu přebírá od jiných autorů detektivní literatury (např. pro knihu *Měděné oko* od P. D. Jamesové), zápletky čerpá ze samotných byzantských textů a na tento základ roubuje svoje příběhy, do nichž se však – jak také jinak – promítají aktuální otázky po smyslu lidské existence, utrpení, umění, které si klade každý moderní člověk. Však také sám nazývá své psaní (*πλαστογραφηση* – do češtiny převezeno tedy něco jako *(falzi)fik(a)ce*.

Rafinovaná práce s prameny, zpřítomnění středověké topografie míst, na nichž se příběhy odehrávají, oživení skutečných historických postav, zvláštní pojetí literární miméze... to vše nadchne byzantologa či milovníka Byzance. Intertextové vazby na významná díla světové detektivní literatury zaujmou (nebo možná naopak budou iritovat) nadšence pro detektivní literaturu. Oba dva, stejně jako každý, kdo nepatří ani do jedné skupiny, budou však zaručeně pohlcní strhujícím napínavým příběhem, který až do poslední stránky neztrácí dech, stejně jako svěžím stylem: ideální čtení nejen na prázdniny.